

AİLEDE ve OKULDA EĞİTİM SORUNLARI: Çocuklarda Korku ve Eğitim-2

Cavit BİNBAŞIOĞLU

Çocukta Korkunun Gelişimi:

Bu konuda yabancı ülkelerde çok araştırma yapılmıştır. Yapılan bir araştırmada, çocuklar, doğuştan mevcut bulunan çok sıcak ve çok soğuk uyarıcılardan, birdenbire olan acıip yüksek sestene ve yüksekten düşme tehlikesinden başka; çok kez çevredeki yabancı insan ve hayvanlar ile imgeleme dayanan cin, peri vb. gibi nesnelere korkuyorlar. Daha sonraları, bunların yerine bıçak, yılan, köpek, yangın, hastalık, doktor, kaza gibi gerçek nesnelere korkuluyor. Bunlar da çevreden çevreye değişiyor.

Amerika'da yapılan başka bir araştırmada da altıncı sınıftaki çocukların en çok korktukları nesne ve olayların %75'i öldürülme, yol kesilme, yangın ölüm, kaza, hırsız, tehlike, hapis, düşman, bıçak, hastalık, kavga, nefes tıkanması, ameliyat, silah ve boğulmadır. Geride kalan %25'in de başarısızlık, karanlık, titreme ve elbise işi olduğu görülmüştür.

Ergenlik çağında bu korkulardan bir kısmının yerine, toplumsal kaynaklı korkular geçmektedir. 1957 yılında orta dereceli bir kız okulunda yaptığımız bir araştırmada "iftiraya uğramak" en yüksek orandaki korku konusu olarak bulunmuştur. (Binbaşioğlu, Cavit: Ergenlik Çağında Korku Konuları", Eğitim Alanı, Cilt:8, Sayı:86, Nisan 1975)

Korku konuları, kültürden kültüre değişebilir. Bunda, çocuğun içinde bulunduğu kültürün, çocuğun aldığı eğitimin, yaşının, okuduğu eserlerin rolü olabilir. Çocuğa korku telkin eden cin ve peri masallarının olumsuz etkisi de söz konusu olabilir. Gördüğü filmlerin, bunlardan özellikle cinayeti konu alan, ölme ve öldürülme sahnelerini sergileyenlerin

etkisi kaçınılmaz gibidir. İlerde ortaya çıkacak ruhsal rahatsızlıkların tohumlarının, küçüklükte kazanılan ve korkuya dayalı olan bu tür yaşantılardan etkilenmediği unutulmamalıdır.

Yaramazlık yapan çocuğu, kimi aileler, doktor ile korkuturlar. Bu, hiç doğru değildir. Bunun tersi olarak, çocuğu, doktora ve onun muayene etmesine alıştırmak gerekir. Doktorun çocuğa sevgi ile yaklaşması, çok zaman, amaca ulaşmaya yeter. Bunun için, doktora gitmeden kısa bir süre önce, çocuk, muayene edilmeye hazırlanmalıdır. Aksi halde, çocuk, hayalleri ile olayı büyütebilir.

Çocuk korkularının en tehlikelisi ya da en önemlilerinden biri, terkedilme korkusudur. Bu da sevilmemek duygusu ile ilgilidir. Bunun sonunda çocukta birçok olumsuz tepkiler ortaya çıkabilir. Çocuğa, hiç bir zaman, "Ben de senin annen olmam!", "Bırakır giderim!" gibi sözler -şaka dahi olsa- söylenmemelidir. Çocuğun, terkedilmişlik duygusuna kapılmaması için evden ayrılınmamalıdır. Okuldan eve gelen çocuk da evde muhakkak birisini bulmalıdır. Bu yapılmazsa, çocuk, kendinin terkedilmiş olduğu duygusuna kapılabilir.

Çocuk herhangi bir şeyden korktuğu zaman, çocuğun korkusu, çevredeki yetişkinler tarafından paylaşılmalıdır. En azından olay, anlatılmalıdır. Korkulan şeyin, korkulacak bir şey olmadığı açıklanmaya çalışılmalıdır. Aksi halde, çocuk korkusunu, kendi kendine büyütür ve dışarı çıkamaz, başkaları ile ilişki kuramaz hale gelebilir.

Korkudan Kurtulma Yöntemleri:

Korkuyu ortadan kaldırmak için başvurulacak

yöntemler çeşitlidir. Bunların da ayrı ayrı tam etkili oldukları söylenemez. Fakat, bu yolla sorunun çözümlüne bir parça yaklaşılabılır. Bu yöntemlerin bir kısmı şunlardır:

1. Korkuya yol açan nesne ya da fikrin ortadan kaldırılması: Belki en iyi yöntem budur. Bu çocuğu korktuğu nesne ya da fikirle karşılaştırmamak demektir. Nesne ortada olmaz ve fikir de akla getirilmezse, ortada "korku" diye bir şey kalmaz. Fakat, bunu da yapmak kolay değildir.

2. Korkuyu önemsememek: Bu, "korkulacak bir şey varsa da, pek önemli değildir, şeklinde bir düşünüşün sonucudur. Önemsenen bir şey, gittikçe kuvvetlenir. Kişi, korku ile ilgili olarak, "bunun zamanla azalacağı ve nihayet hiçbir şey kalmayacağı" şeklinde bir inanca sahip olursa, korku, gittikçe zayıflayabilir. Fakat, bunu yapmak da kolay değildir. Kuvvetli bir mantık çalışmasına gereksinim vardır. Bilinç altına geçmiş olan korkularda, bu yöntem işe yaramayabilir.

3. Kendi yaşında olanların davranışlarından örnek göstermek:

Korkunun asıl nedeni, "kendine olan güvensizlik"tir. Çocuk, bunu yendiği zaman, korkusu da gidecektir. Kendi yaşında olanların bir şeyden korkmadıklarını gören çocuk, "ben de onun yaşındayım", ben de korkmayabilirim." tarzında bir düşünce geliştirerek, korkusunu yenebilir. Çocuk böylece, başkalarının verdiği örneklerden, kendi korkusunun temelsiz bir korku olduğu sonucunu çıkarabilir. (Jersild, A.T.; Çocuk Psikolojisi, 1979, s.384)

4. Korkunun nedenlerini açıklamak: Bazı korkular, nedeni iyi bilinmediği için korku konusu olmuştur. Örneğin, eskiden insanlar, ay tutulmasından korkarlardı. Bunu bir takım cin ve perilerin yaptığını sanırlar. Bunun için de silâh atarak bunları korkuturlar ve sonra ay tutulmasının önüne geçtiklerini sanırlardı. Daha sonraları, bunun bir doğa olayı olduğu ve bir süre sonra gideceği anlaşıldığından beri, artık böyle bir davranış pek gösterilmez olmuştur.

5. Çocuk korktuğu zaman dikkati başka bir şeye çekmek: Bu yöntem bazen etkilidir. Çocuk korktuğu zaman dikkati başka bir şeye çekilirse, o sonra, onu unuttur ve ilgisini, yeni nesne üzerinde toplar. Bu suretle bir korkunun önüne geçilmiş olur.

6. Korkulan nesne ile çocuğun ilgilenmesini ve onu sevmesini sağlamak: Korku konusuna karşı, çocuğu yavaş yavaş alıştırmaya yöntemidir. Bunun için, çocuğun, korku konusuna dokunmasına; onunla ilgilenmesine izin verilmelidir. Bu konuda yapılan araştırmalar vardır. Karanlık bir odaya girmekten korkan çocuklar, yavaş yavaş buna alışmışlardır. (Jersild, a.g.e. s.395)

Korkunun giderilmesini yavaş yavaş ve zaman içinde yapmak gerekir. Korku konusu çocukta sürekli ya da kalıcı hale gelmeden önce, çocuğa hemen müdahale edilmelidir. Yerleşik hale gelen korkulardan kurtulmak kolay değildir. Böyle korkular, ancak bir psikiyatri tarafından giderilebilir. Basit korkular ise, zamanla alıştırmaya alıştırmaya giderilebilir.

Her korku konusuna uygun gelen yöntem farklı olabilir. Duruma göre, bunlardan bir ikisini uygulamakla çok kez sorunu çözebiliriz. Bu da tatlılıkla yapılacak anlayışlı ve sabırlı bir rehberlik ile mümkün olabilir.

Bu açıklamalarımızdan "çocuğu hiç korkutmamalıyız" şeklinde bir sonuç çıkarmamalıyız. Kuşkusuz, tehlikeli olan her şeyden çocuğun çekinmesi için, elden gelen her şeyi yapacağız. Fakat onun yaşamını sürekli etkisi altına alacak, yaşam uyumunu zorlaştıracak düzeyde bir korkuya sahip olmaması için, mümkün olan irade gücünü kazandırmak da bir eğitim görevidir.

Kısaca, çocuk korkuları karşısında fazla heyecana kapılmadan, çocuğa sevgi ile, içtenlikle yaklaşmak gerekir. Korku üzerinde çocuk ile gereğinden fazla konuşma yapmak da doğru değildir. Kimi zaman, çocuk, bunları zihninde büyüterek kendine göre yorumlar yapar. O da, ilerde, çocuğa zarar verecek bir düzeyde ortaya çıkabilir.